RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-555872-X/07/AA

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 55 1 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa,04/12/2007r.

PANI
EWA KOPACZ

MINISTER ZDROWIA

Szanowna Pani Minister

Zwracam się do Pani Minister w sprawie nieprzestrzegania w publicznych szpitalach praw pacjentek korzystających ze świadczeń zdrowotnych w związku z porodem.

W tej sprawie, Rzecznik Praw Obywatelskich w kwietniu 2007 r. zwrócił się do ówczesnego Ministra Zdrowia. W wystąpieniu tym wskazał, że w przypadku kobiet rodzących, nie są powszechnie respektowane podstawowe zasady ubezpieczenia zdrowotnego, wynikające z przepisów art. 65 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. Nr 210, poz. 2135 z póź.zm.). Naruszenie tych zasad polega przede wszystkim na pobieraniu przez publiczne szpitale dodatkowych opłat za tzw. usługi „ponadstandardowe", których katalog i ceny ustalane są przez poszczególne szpitale na podstawie zarządzeń ich kierowników. Do najczęściej pobieranych opłat należą opłaty: za osobną salę do porodu, jednoosobowy pokój po porodzie, indywidualną opiekę lekarza, położnej lub pielęgniarki podczas porodu, cesarskiego cięcia oraz po porodzie, poród rodzinny, znieczulenie zewnątrzoponowe. Pobieranie wymienionych opłat nie znajduje oparcia w powszechnie obowiązujących przepisach prawa i stanowi niedopuszczalną praktykę publicznych szpitali.

Wiele do życzenia pozostawia również respektowanie praw pacjenta, wynikających z art. 19 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (jt. Dz. U. z 2007 r. Nr 14, poz. 89 z póź.zm.), a także przepisów ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (jt. Dz. U. 2005 r. Nr 226, poz. 1943 z póź.zm.), ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (jt. Dz. U. z 2001 r. Nr 57, poz. 602 z póź.zm.) oraz kodeksów etycznych tych zawodów. W polskiej opiece okołoporodowej dominuje paternalistyczny stosunek personelu medycznego do kobiety rodzącej, a prawa pacjenta postrzegane są wciąż jako dodatek

do właściwej opieki. W publicznych szpitalach dochodzi do tworzenia „wewnętrznych katalogów świadczeń gwarantowanych", a tym samym wytworzenia podwójnych standardów opieki (i niejednokrotnie traktowania kobiet rodzących przez personel). Nie do przyjęcia jest również pobieranie opłat za usługi związane z ustawowo określonymi prawami pacjenta. W sytuacji, gdy za poszanowanie intymności czy wsparcie bliskiej osoby podczas porodu (poród rodzinny) trzeba zapłacić, prawa pacjenta i godna opieka postrzegane są jako dobra luksusowe, na które mogą sobie pozwolić tylko nieliczni.

Rzecznik otrzymał w tej sprawie wyjaśnienie ówczesnego Sekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia (pismo z dnia 2 maja br. - MZ-UZ-ZR-71-8539-2/SK/07 oraz z dnia 14 czerwca br. - MZ-UZ-ZR-71-8539-3/SK/07), zawierające informacje na temat działań resortu zdrowia i Narodowego Funduszu Zdrowia w sprawie poprawy opieki zdrowotnej nad matką noworodkiem i dzieckiem. Otrzymanych wyjaśnień nie można jednak uznać za wystarczające dla rozwiązania najważniejszych problemów wskazanych w wystąpieniu Rzecznika, a mianowicie sprawy naruszania podstawowych zasad ubezpieczenia zdrowotnego i praw pacjenta. Nie można w szczególności zgodzić się na pobieranie przez publiczne szpitale od pacjentek oddziałów położniczych, opłat, które nie znajdują umocowania w obecnie obowiązujących przepisach prawa.

W tej sytuacji, pismem z dnia 24 lipca br. Rzecznik ponownie zwrócił się do Ministra Zdrowia. W wystąpieniu tym m.in. podniósł, że powołane w otrzymanym wyjaśnieniu wyniki postępowań kontrolnych Narodowego Funduszu Zdrowia, z których wynika, że „nie stwierdzono faktu uzależniania udzielania świadczeń związanych z porodem i/lub opieką okołoporodową od wniesienia przez ubezpieczonych opłat bezpośrednio na rzecz świadczeniodawcy", budzą poważne wątpliwości w świetle kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich listów obywateli i postępowań prowadzonych w tej sprawie oraz doniesień środków masowego przekazu, raportów Fundacji „Rodzić po Ludzku" i wizytacji pracowników Biura RPO w wybranych szpitalach. Rzecznik powołał się w tej kwestii na opublikowany w czerwcu 2007 r. raport Fundacji pt. „Opieka okołoporodowa w Polsce w świetle akcji "Rodzić po ludzku" 2006" oraz przekazał do wiadomości Ministra Zdrowia materiały wskazujące na pobieranie przez szpitale opłat od rodzących pacjentek, uzyskane w związku z prowadzoną w Biurze RPO sprawą dotyczącą szpitala opolskiego oraz materiały uzyskane ze stron internetowych, losowo wybranych szpitali warszawskich. W świetle powyższych informacji i materiałów, nie sposób nie zauważyć, że opłaty od pacjentek pobierane są również za świadczenia zdrowotne objęte umowami z Narodowym Funduszem Zdrowia, a także mają wpływ na udzielanie świadczeń zdrowotnych związanych z porodem i opieką okołoporodową. Pobieranie opłat za tzw. „porody rodzinne", w tym w szczególności wysokość opłat, niewątpliwie nie mieści się w kosztach realizacji uprawnień do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej sprawowanej przez

osobę bliską, które to koszty - w myśl art. 19 ust. 4 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej - nie mogą obciążać zakładu opieki zdrowotnej. Powstaje również wątpliwość, co do respektowania przez publiczne szpitale art. 1 ust. 5 wymienionej ustawy.

Kolejne wyjaśnienie ówczesnego Sekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia (pismo z dnia 28 sierpnia br. - MZ-UZ-ZR-71-8539-6/SK/07) ogranicza się w zasadzie do powołania obowiązujących przepisów i procedur w zakresie zawierania umów o świadczenia zdrowotne oraz przekazania materiałów uzyskanych od Rzecznika - do centrali Narodowego Funduszu Zdrowia „w celu określenia przez Fundusz zasadności pobierania przez wskazanych świadczeniodawców opłat za udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej". Pomimo zapowiedzi nadesłania dodatkowego wyjaśnienia w tej sprawie, Rzecznik Praw Obywatelskich dotychczas nie otrzymał pisma w tej materii.

Nawiązując do omawianej korespondencji pozwolę sobie zauważyć, że Rzecznikowi Praw Obywatelskich znane są obowiązujące przepisy prawa i procedury w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych, funkcjonowania zakładów opieki zdrowotnej i Narodowego Funduszu Zdrowia. Rzecznik w swych wystąpieniach starał się zwrócić uwagę na niedopuszczalne praktyki publicznych szpitali skutkujące naruszaniem praw kobiet rodzących oraz brak działań w tym zakresie odpowiednich organów publicznych. Wnioskował zatem o generalne rozpatrzenie problemu i jego rozwiązanie, a nie badanie indywidualnych skarg czy nieprawidłowości dotyczących konkretnych szpitali.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, pobieranie dodatkowych opłat od pacjentek - przy braku jakichkolwiek działań Narodowego Funduszu Zdrowia i resortu zdrowia - zdaje się narastać i prowadzi do patologii. Pomimo publicznych wypowiedzi członków kolejnych kierownictw Ministerstwa Zdrowia odnośnie bezprawności pobierania powyższych opłat oraz składanych deklaracji w zakresie rozwiązania problemu, dotychczas nie jest znane oficjalne stanowisko resortu zdrowia w tej sprawie, a przede wszystkim brak działań w kierunku uporządkowania sytuacji oraz zapewnienia każdej kobiecie rodzącej prawa do godnego porodu i opieki nad noworodkiem.

Powtórzę zatem, że sprawa wymaga pilnego rozwiązania i uporządkowania, tak, aby poród odbywał się w interesie zdrowotnym kobiety i noworodka, a nie w interesie finansowym szpitala i pracowników medycznych. Niezbędne są również nowoczesne, powszechnie obowiązujące standardy opieki okołoporodowej, które ustalą odrębny (szczególny) status kobiety rodzącej w systemie opieki zdrowotnej, a także będą respektować zagwarantowane ustawowo prawa pacjenta oraz umożliwią walkę z rutyną i przestarzałymi praktykami. Wprowadzenie zaś opłat za niektóre świadczenia

zdrowotne związane z porodem i opieką okołoporodową wymaga stosownych zmian legislacyjnych, a w szczególności ustalenia podstawowego zakresu świadczeń, umożliwiającego publicznym szpitalom legalne pobieranie opłat za tzw. świadczenia „ponadstandardowe". Do tego czasu, zapewnić należy respektowanie aktualnie obowiązujących przepisów prawa. Nie może być bowiem tak, że wewnętrzne regulacje kierowników poszczególnych publicznych szpitali decydują o prawach pacjentek i ubezpieczonych.

W związku z powyższym, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (jt. Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o zapoznanie się z podnoszonym problemem oraz treścią ostatniego raportu Fundacji „Rodzić po ludzku". Zobowiązany będę za przekazanie stanowiska Pani Minister w sprawie szczegółowych kwestii podnoszonych w wystąpieniach Rzecznika oraz w sprawie poszczególnych rodzajów opłat za tzw. usługi „ponadstandardowe", pobieranych od rodzących pacjentek przez publiczne szpitale. Oczekuję także informacji na temat działań Pani Minister i Narodowego Funduszu Zdrowia w sprawie zapewnienia przestrzegania przez publiczne szpitale obowiązujących przepisów prawa i praw pacjenta oraz rozwiązania omawianej sytuacji.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich